

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Рекомендований графік занять (5 тижнів): 1-й тиждень – «П'ять кутів зору» (30 хв); 2-й тиждень – «Емпатійний портрет» (60 хв); 3-й тиждень – «Колір настрою» (15 хв); 4-й тиждень – «Зворотна перспектива» (45 хв); 5-й тиждень – підсумкова робота із застосуванням щонайменше двох методів (90 хв).

Питання для рефлексії (5 хв після кожної вправи): що нового я побачив? яку емоцію я відчував? де я можу застосувати цей досвід?

3. Зв'язок із саморегуляцією та самоідентифікацією

Як зазначалося в лекції, саморегуляція та самоідентифікація тісно пов'язані з творчим розвитком. Запропоновані вправи сприяють подоланню когнітивної ригідності, контролю егоцентризму, ідентифікації емоцій та толерантності до невизначеності.

Спостереження, наведені в цій статті, ґрунтуються на авторському педагогічному досвіді. Для отримання достовірних висновків необхідне подальше емпіричне дослідження.

Висновки

На основі аналізу матеріалів міжнародного стажування та авторської методики проф. Збарська Ольга можна зробити такі висновки:

1. Перспективне мислення є ключовою компетентністю майбутнього художника-педагога.
2. Запропоновані чотири вправи можуть бути безпосередньо використані в освітньому процесі.
3. Успішне впровадження вимагає врахування трьох компонентів (знання, навички, переконання) та регулярної рефлексії.
4. В умовах воєнного стану в Україні ці методики є не лише освітнім інструментом, а й засобом психологічної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Zbarska, O. Розвиток креативного мислення: авторська методика (Матеріали міжнародного стажування «Критичне мислення в академічному середовищі: від теорії до практики»). Інститут креативного мислення "OZ CREDO", США, 2026.

2. Гораш К. Інноваційна діяльність як пріоритетний напрям розвитку закладу вищої освіти. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2023. Вип. 1 (23). С. 50-57.

ДУБЕНКО Світлана Вячеславівна

АНАЛІТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РИЗИКІВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ ЗАГРОЗ

Сучасний енергетичний сектор України функціонує в умовах підвищеної невизначеності, що обумовлена сукупним впливом військових, технічних, економічних та кібернетичних факторів. Руйнування об'єктів критичної інфраструктури, дестабілізація енергетичних ринків та зростання кіберзагроз формують нову парадигму функціонування енергосистеми, яка потребує переходу від традиційних моделей управління до ризик-орієнтованої моделі управління, що базується на використанні аналітичних методів та доказових підходів.

У цьому контексті особливого значення набуває застосування аналітичних методів оцінки ризиків, що базуються на принципах доказовості, системності та адаптивності. Незважаючи на наявність значної кількості наукових розробок у сфері енергетичної безпеки, сучасна практика управління характеризується фрагментарністю аналітичних підходів та обмеженим використанням цифрових інструментів. Відсутність інтегрованої системи оцінювання ризиків знижує ефективність управлінських рішень та ускладнює прогнозування кризових ситуацій. Особливої актуальності набуває проблема ідентифікації критичних вузлів енергетичної інфраструктури та оцінювання їх вразливості в умовах комбінованих загроз.

Оцінка ризиків енергетичної безпеки ґрунтується на інтеграції кількісних і якісних підходів. Формалізація ризику здійснюється на основі класичної залежності:

$$R = P \cdot C$$

де R - інтегральний показник ризику, P - ймовірність реалізації загрози, C - величина можливих втрат.

Для підвищення обґрунтованості оцінювання ризиків доцільно розглянути приклад їх кількісного визначення. У даному випадку ймовірність події « P » приймається у межах від 0 до 1, тоді як наслідки « C » оцінюються за умовною шкалою, що відображає рівень можливих втрат (наприклад, від 1 - незначні до 10 - критичні). Нехай для певного об'єкта енергетичної інфраструктури (наприклад, підстанції) ймовірність порушення функціонування внаслідок зовнішнього впливу становить $P=0,3$, а оцінка можливих втрат - $C=8$ (за умовною шкалою). В результаті визначення рівню ризику отримуємо:

$$R = P \cdot C = 0,3 \cdot 8 = 2,4$$

Отримане значення може бути використане для порівняння з іншими об'єктами та визначення пріоритетності заходів щодо підвищення їх надійності.

Разом із тим, у складних енергетичних системах доцільним є використання багатокритеріальних моделей, які враховують нелінійний характер взаємодії факторів ризику. У такому разі узагальнений показник ризику визначається як зважена сума окремих факторів, що дозволяє більш точно оцінити рівень загроз для енергетичної системи:

$$R_{\text{int}} = \sum_{i=1}^n w_i r_i$$

де w_i - вагові коефіцієнти окремих факторів ризику, r_i - їх кількісна оцінка.

Застосування такого підходу дозволяє враховувати взаємний вплив технічних, економічних, інфраструктурних та зовнішніх факторів.

У структурі ризиків енергетичної безпеки України доцільно виділити наступні: інфраструктурні ризики (зношеність основних фондів, обмежена резервна потужність); екзогенні ризики (військові дії, геополітична нестабільність); технологічні ризики (збої автоматизованих систем управління); кіберризики (атаки на цифрову інфраструктуру); ринкові ризики (волатильність цін, дисбаланс попиту і пропозиції). Такий підхід до структури ризиків дозволяє сформувати комплексне уявлення про вразливість енергосистеми.

Важливим аспектом сучасного підходу до оцінювання ризиків є врахування їх динамічного характеру. На відміну від традиційних моделей, що передбачають статичну оцінку параметрів, сучасні енергетичні системи функціонують в умовах постійної зміни зовнішніх і внутрішніх факторів. Це зумовлює необхідність застосування адаптивних моделей, здатних оновлювати оцінки ризиків у реальному часі. Зокрема, у періоди пікових навантажень або під час кризових ситуацій рівень ризику може змінюватися в короткі часові інтервали, що потребує відповідного реагування з боку систем управління. Аналіз функціонування енергосистеми в умовах кризових навантажень засвідчує її високу залежність від окремих вузлових елементів, зокрема підстанцій і генеруючих об'єктів, що обумовлює необхідність їх пріоритетного захисту та модернізації.

Підвищення ефективності управління ризиками передбачає застосування сценарного моделювання, імовірнісних методів аналізу, експертного оцінювання та аналізу чутливості. Інтеграція зазначених інструментів у єдину інформаційно-аналітичну систему створює передумови для формування адаптивної моделі управління енергетичною безпекою.

Окремої уваги заслуговує використання методів прогнозування у системі управління енергетичною безпекою. Застосування математичних моделей прогнозування дозволяє не лише оцінювати поточний стан системи, але й визначати потенційні сценарії її розвитку. Це особливо актуально в умовах нестабільності, коли традиційні статистичні підходи не забезпечують достатньої точності. Використання елементів машинного навчання та аналізу великих даних відкриває нові можливості для підвищення ефективності управління ризиками.

Важливим напрямом трансформації енергетичного сектору є впровадження цифрових технологій, зокрема Smart Grid, Smart Metering та систем обробки великих даних. Застосування зазначених рішень забезпечує можливість моніторингу параметрів енергосистеми в режимі реального часу та підвищує ефективність прогнозування аварійних ситуацій. Водночас, як показує практика, відсутність розвинених цифрових інструментів ускладнює оперативне

реагування на порушення функціонування системи. Важливо зазначити, що цифровізація енергетичного сектору сприяє не лише підвищенню ефективності управління, але й формує нові виклики у сфері безпеки. Зокрема, зростання рівня автоматизації та інтеграції інформаційних систем підвищує вразливість до кіберзагроз. У цьому контексті забезпечення кіберстійкості енергетичної інфраструктури стає невід'ємною складовою енергетичної безпеки. Відповідно, аналітичні підходи до оцінювання ризиків мають враховувати не лише фізичні, але й цифрові загрози.

Системний підхід до управління енергетичною безпекою передбачає інтеграцію різних рівнів аналізу - від технічного до стратегічного. У цьому контексті особливого значення набуває міждисциплінарний характер досліджень, що поєднує елементи енергетики, економіки, інформаційних технологій та управління. Саме така інтеграція дозволяє формувати комплексні рішення, спрямовані на підвищення стійкості енергетичних систем у довгостроковій перспективі.

Критичне мислення у даному контексті розглядається як ключова компетенція суб'єктів управління, що забезпечує обґрунтованість прийняття рішень в умовах невизначеності. Воно сприяє виявленню прихованих ризиків, оцінці альтернативних сценаріїв розвитку подій та мінімізації впливу когнітивних викривлень.

Отже, забезпечення енергетичної безпеки України потребує впровадження комплексного підходу до оцінювання ризиків, який поєднує аналітичні методи, цифровізацію та розвиток критичного мислення. Практичний досвід останніх років підтверджує, що застосування сучасних інструментів ризик-аналізу є необхідною умовою підвищення стійкості енергетичної інфраструктури та ефективності її функціонування.

Список використаних джерел:

1. Суходоля О. М. (ред.). Енергетична безпека України: перспективна модель управління ризиками. Київ: НІСД, 2023.
2. Ксендзук В. В., Покотило М. Ю. Енергетична безпека України та світу: оцінка наслідків війни та трансформації ринку // Економіка, управління та адміністрування. 2025.
3. Шевченко О. А. Енергетична безпека як невід'ємний елемент забезпечення економічної безпеки держави в стратегіях національної безпеки України / О. А. Шевченко // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія : Право. – 2021. – Вип. 67. – С. 163–168.
4. Cherp A., Jewell J. The concept of energy security: Beyond the four As // Energy Policy. 2014. Vol. 75. P. 415–421.
5. International Energy Agency. Energy Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iea.org>
6. Міністерство енергетики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mev.gov.ua>

Vasyl Demchyna Project management of the implementation of intelligent transport systems for the safe regulation of logistics flows	Демчина Василь Управління проектами впровадження інтелектуальних транспортних систем для безпечного регулювання логістичних потоків	86
Iryna Dorozh Formation of critical thinking of primary school students through personally oriented learning technologies	Дорож Ірина Формування критичного мислення здобувачів початкової освіти засобами особистісно орієнтованих технологій навчання	90
Anna Drahonenko Critical thinking within the study of criminal law disciplines	Драгоненко Анна Критичне мислення у межах вивчення кримінально-правових дисциплін	94
Du Jingyi Forward thinking in art education: how visual perception shapes the creative potential of the student	Ду Цзіні Перспективне мислення в мистецькій освіті: як візуальне сприйняття формує творчий потенціал здобувача	97
Svitlana Dubenko Analytical approaches to assessing the risks of Ukraine's energy security in the context of systemic threats	Дубенко Світлана Аналітичні підходи до оцінки ризиків енергетичної безпеки України в умовах системних загроз	100
Mykola Dubinka Critical thinking as an educational outcome and professional guideline for the activities of a teacher at a higher education institution	Дубінка Микола Критичне мислення як освітній результат і професійний орієнтир діяльності викладача закладу вищої освіти	103
Mykyta Zhurenko Critical thinking as an important component of the digital competence of future computer science teachers	Журенко Микита Критичне мислення як вагомий складник цифрової компетентності майбутніх учителів інформатики	107
Olena Zabolotnia Developing critical thinking among teachers and students of a scientific lyceum	Заболотня Олена Розвиток критичного мислення вчителів та учнів наукового ліцею	110
Olha Zakurdaieva, Yuliia Lakhmotova Neuropedagogical Strategies for Developing Critical Thinking in	Закурдаєва Ольга, Лахмотова Юлія Нейропедагогічні стратегії розвитку критичного	113